

Architectuur wandeling in het PRINS HENDRIKPARK en omgeving

Ter gelegenheid van de Open Monumentendagen 2018
(versie 2023)

Historische Kring
Bussum

- **START vanaf het Stationsplein te Bussum.**

We staan met onze rug naar het station en kijken naar het Prins Hendrikpark.

- **Loop de hoofdingang van station Naarden-Bussum binnen.**

1. Station Naarden-Bussum Het huidige stationsgebouw dateert uit 1926 en is het tweede, eigenlijk de derde in rij. Het is in 1926 gebouwd door architect H.G.J. Schelling en een voorbeeld van de Haagse School (nog iets strakker dan de Amsterdamse School). (Het tweede is een tijdelijk station geweest, omdat er tijdens de eerste wereldoorlog geen bouwmaterialen beschikbaar waren). In de gevel bij de hoofdingang bevindt zich aan de zijkanten de klokken in een fraaie tegel inlijsting. Aan de voorkant was in de tijd dat het station geopend werd helemaal niets. De forenzen kwamen lopend of vanaf Bussum of vanaf Naarden en moesten de klokken wel kunnen zien.

In de hal mooi keramiek dat kleur in het geheel brengt.
Bijna kerkelijk, kathedraalachtige hal.

Bij de trap naar het 2de perron zit in de muur een plaquette met de vermelding :
Jackle Miedema, gevallene 1940-1945, Miedema was baanwerker bij de NS. Heeft
geen connecties met Bussum, maar de NS heeft op veel stations dit soort plaquettes
geplaatst met het doel de vele omgekomen NS medewerkers te eren.

- We gaan nu eerst naar de zijuitgang richting de huidige fietsenstalling.

Hier kun je nog duidelijke sporen zien van de plaats waar de stoomtram naar Huizen
vertrok. (In de volksmond de Gooische Moordenaar genoemd, vanwege de vele
ongelukken die hebben plaatsgevonden).

- We gaan weer terug naar de Stationshal.

De glas-in-loodramen boven de ingang zijn in 1946 geschonken door de Algemene
Bond van Forenzen. Als dank voor de elektrificatie van de spoorlijn. De zestien
wapens zijn de wapens van de steden en dorpen, die aan de spoorlijn Amsterdam-
Hilversum- Amersfoort-Utrecht lagen, en de provinciewapens. (zie bijlage voor de
verklaring van de wapens)

Provinciaal Monument.

- Verlaat het station via de zij ingang en ga de Stationsweg op.

INLEIDING Stationsweg

Architect Willem Wiggers de Vries (in 1904 pas 18 jaar oud) ontwierp het overgrote
deel van de panden aan de Stationsweg. De bouwstijl van Wiggers de Vries
kenmerkt zich door de in die tijd populaire kunststijl 'Jugendstil': Bogen, halfronde
ramen en toogramen, symmetrie en torentjes. En vooral ook veel vrolijke kleuren en
vormen: afwisselend gekleurde verblendstenen. Dit soort stenen moesten de
inferieure goedkope bakstenen verbloemen, ofwel verblenden.

Verder tegeltableaus met landelijke/natuur-elementen, glas in lood, balkonnetjes, pilaren met verbindingsbalk. Versieringen op de geveltop (die de tand des tijds in de meeste gevallen niet konden doorstaan) en het gebruik van groene en bruine geglazuurde baksteen en dakpannen.

2. Stationsweg 26 t/m 16

(1906-1907)

Typerend voor dit winkel-woonensemble is de twee-aan-twee symmetrie, de twee pilaartjes op het dak met daartussen een verbindingsbalk, boogramen, en balkonnetjes waarvan een deel is verdwenen. Net als alle torentjes die het geheel zo mooi versierden.

3. Stationsweg 10 – 14

(1907)

Dit pand had aan de linkerkant in de gevel 'De Zon' met het opschrift 'Mijn lach klaart dach'. Die is helaas verdwenen. Maar 'De Maan' met het opschrift 'Mijn pracht klaart de nacht' aan de rechterkant is wel bewaard gebleven.

4. Stationsweg 2

(1904)

Willem Wiggers de Vries maakte de ontwerptekening, van een winkel met bovenwoning, op de Stationsweg nummer 2 toen hij 18 jaar was. Hij maakte gebruik van "verblendstenen" (verbloemen), gladde holle, glimmende stenen met scherpe randen, geplaatst tegen een steens muur van mindere kwaliteit.

Opdrachtgever was kruidenier Henri van der Veen. Hij verkocht luxeproducten zoals cacao van Van Houten. 'Delicatessen, chocolate, bonbons en comestibles'.

Kijk naar de loggia's, de bogen, de afwisseling van lichte en donker gekleurde stenen in omlijstingen.

De Jugendstil-periode kenmerkte zich onder meer door 'terug naar de natuur'. Dat is terug te vinden in de twee tegelplateaus met de Van Houten Cacao-reclame: een landelijke scene wordt weergegeven, met meisjes in streekdracht, die een blikje cacao laten zien aan de herder met zijn lammeren.
 (Deze tableaus zijn waarschijnlijk gemaakt door de Delftse tegelfabriek Joost Thoof & Labouchere.)

De Bussumse chocoladefabriek Bensdorp was niet blij met de reclame van zijn concurrent uit Weesp. Vandaar het tegeltableau in de gevel van **Stationsweg 6**. 'Theobroma' is een in Amsterdam gevestigde firma, die sinds 1922 handelt in koffie- en cacao's. ('Theobroma' is de botanische naam voor een geslacht van planten, waaronder de cacao's.)
 Eronder staan de wapens van Venezuela, Java en Colombia.
 Op de andere tegeltjes waren vroeger vrouwen met lange haren en een zestal dierenkoppen te zien. Later heeft de firma Bensdorp daar een tekst overheen geverfd: 'Bensdorp's cacao en chocolade hier te verkrijgen'. (In dit pand was in 1920 de 'Melksalon Frisia' gevestigd)

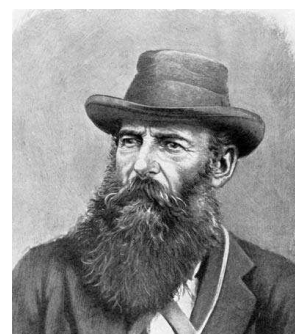

- Bij de spoorwegovergang links van de weg de Generaal de la Reijlaan oplopen.

INLEIDING Generaal de la Reijlaan

Tot 1903 heette de Generaal de la Reijlaan de Stationsstraat. Deze laan is vernoemd naar de bekende generaal Jacobus Herculaas de la Reij (Winburg, 22 oktober 1847 – Langlaagte, 15 september 1914).

De la Rey was Boerengeneraal tijdens de Tweede Boerenoorlog in Zuid Afrika en wordt algemeen beschouwd als één van de grootste militaire leiders in dat conflict.

De meeste panden aan de oneven kant van deze laan zijn tussen 1900 en 1908 gebouwd. Ze vormen een mooie afspiegeling van de veelheid aan stijlen die in die tijd werden gebezigd: Chaletstijl, Jugendstil, classicistische stijl en neogotiek.

5. Gen. de la Reijlaan 18-16

(1927). Ensemble.

Architect is J. Molensloot.

Veelhoekige serres. Let op de schoorstenen met bolletjes. Zie je ook veel in Amsterdam. Een mooi voorbeeld van de Amsterdamse school.

Nr. 16 heet 'Het Kasteeltje'.
In de windwijzer staat '1927'.

- Oversteken, loop naar nummer 25-27.

6. Gen. de la Reijlaan 25-27

Dit dubbelhuis is een voorbeeld van de eclectische stijl, ofwel verschillende stijlen door elkaar heen. Beetje chalet-, beetje neo-renaïssancestijl. (proporties en harmonie uit de klassieke oudheid). En versieringen die weer Jugendstilachtig aandoen.

De witte gedeeltes in de gevel noem je speklagen, gemaakt van natuursteen.

7. Gen. de la Reijlaan 21

Neogotisch (zie het zolderraam) plus chaletstijl.

Let op de glas-in-loodramen en het prachtig versierde houtwerk.

8. Gen. de la Reijlaan 12-12a

(1913)

Nu apotheek, voorheen bibliotheek Naarden-Bussum. Vandaar boven de ingang rechts het wapen van Bussum en links het wapen van Naarden.

Gebouwd door de architecten J. v.d. Goot en C.J. Kruisweg.

Strak en sober, weinig ornamenten. En meandermotief.

Eén van de eerste als zodanig ontworpen openbare bibliotheken in Nederland.

Kruisvormig pand met achzijdige koepel, waardoor het lijkt op een kerkje met vieringtoren (= kerktoren midden op de kruising van een kerk.)

De koepel bevond zich boven de leestafel, en zorgde voor prachtige lichtinval.

Rijksmonument.

- **Rechtsaf de Kromme Englaan in.**

9. Kromme Englaan 1a

(1918) Synagoge

Ontworpen als kerkgebouw voor de Vrije Evangelische Gemeente door architect

H.P.Sijmons. Werd te klein voor hen. Toen door architect J.S. Baars in 1931

verbouwd en in gebruik genomen als synagoge. Amsterdamse school-stijl (zie bv het erkertje, de pilaren en het dak), met expressionistische details.

- Loop terug naar de **Generaal de la Reijlaan**, rechts aanhouden, oversteken bij zebraapad.

10. Gen. de la Reijlaan 3-3a

(ca. 1880) Renteniervilla. Neoclassicistisch.

Zie balkon, de bovenramen, het glas-in-lood en de timpaan en fries.

11. Gen. de la Reijlaan 2

(1906) Villa Germa

Architect is F.M.J. Caron.

Caron was een Jugendstil prominent. Hij bouwde veel in opdracht van Vroom & Dreesman, o.a. veel van hun winkelpanden, zoals die op het Rokin.

Opdrachtgever van Villa Germa was de Amsterdamse makelaar Rijkenspoel.

Hij liet deze villa bouwen voor zijn dochters GERda en MARia.

Mooi hekwerk en een bijzondere dakgoot. Let op de hemelafvoer en regenpijpen, de afdakjes boven de regenpijpen die kunstig verwerkt zijn in de gevel.

- Linksaf, op het kruispunt, richting Prins Hendriklaan. Kijken naar het tegeltableau in de gevel van restaurant Archibald.

12. Brinklaan 25

(1908)

Nu Grand Café Restaurant Archibald.

Let op het tegeltableau 'Voorheen Café Parkzicht'. Dit verwijst naar de tijd dat men van hieruit uitzicht had op het, toen nog grotendeels niet bebouwde, Prins Hendrikpark.

Jugendstil-elementen.

- Loop links de Prins Hendriklaan in.

INLEIDING Straatnamen Prins Hendrikpark

Alle straatnamen in het Prins Hendrikpark hebben te maken met Prins Hendrik, de man van Koningin Wilhelmina. Hendrik Wladimir Albrecht Ernst was Hertog van Mecklenburg-Schwerin en Heer van Rostock en Stargard.

In Naarden was destijds een Wilhelminapark. Om Hendrik niet te kort te doen besloot men dit park naar hem te vernoemen.

13. Prins Hendriklaan 23 – 13

(1909) Ensemble

Architect W. Wiggers de Vries.

Symmetrisch huizenblok. Met halfronde ramen en toogramen, en aanvankelijk torentjes. Pilaren met verbindingsbalken. Balkonnetjes. Gebruik van groene en bruine geglazuurde bakstenen en dakpannen.

Veel van deze panden zijn niet al te best onderhouden.

Prins Hendriklaan nr. 23 had uitzicht op de toenmalige haven van Bussum.

Het torentje bij Prins Hendriklaan nr. 13 is met liefde hersteld. Het is het enige bewaard gebleven torentje van de vele die Willem Wiggers de Vries liet plaatsen op zijn winkel- en woonhuizen.

- Na nummer 13 rechtsaf de Mecklenburglaan in.

INLEIDING Mecklenburglaan

In deze laan domineren de panden van Willem Wiggers de Vries, Klaas van den Berg en Gerard Mastenbroek. Van de hand van Mastenbroek zijn de nummers 3, 16-18, 24, 31-33, 35-37 en 39-41. Zijn bouwstijl kenmerkt zich door een zware houten balk, die in de voorgevel zit boven een verdiept portiek of balkon.

14. Mecklenburglaan 38-48

Architect W. Wiggers de Vries.

Dit keer geen Jugendstil, maar Chaletstijl.

15. Mecklenburglaan 19-21

Twee aan elkaar geschakelde panden.

In het midden van de gevel een gevelsteen met de tekst "In het park".

16. Mecklenburglaan 50

(1903)

Deze Evangelisch-Lutherse kerk stond aanvankelijk helemaal vrij in het pas aangelegde Prins Hendrikpark. Het is het oudste nog als kerk in gebruik zijnde kerkgebouw in Bussum.

Let op het zwaantje op het torentje. De zwaan is het symbool van de Evangelisch Lutherse kerk.

Johannes Hus (1317-1415) was een inspiratiebron voor Maarten Luther (1484-1546).

Hus was rector magnificus op de universiteit van Praag. Preekte in de landstaal, verzette zich tegen de wantoestanden in de Katholieke Kerk. Belandde in 1415 op de brandstapel.

Zou toen gezegd hebben: "Je gaat nu een gans (husa in het Tjechisch) roosteren, maar binnen 100 jaar krijg je er een zwaan voor terug".

17. Mecklenburglaan 52 – 58

(1906)

Architect Willem Wiggers de Vries.

Symmetrisch gebouwd huizenblok, dat lijkt op de huizenblokken op de Stationsweg. De boogramen zijn een exacte herhaling van boogramen boven Stationsweg 18-26. De twee middenhuizen zijn anders dan de huizen links en rechts ervan.

18. Mecklenburglaan 47-51 /Stargardlaan 12

(1926)

Ensemble van vier woonhuizen, gebouwd in de stijl van de Amsterdamse School.

Architect Klaas v.d. Berg.

Ladderramen (ramen zonder dwarsbalken, lijkt op een ladder). Fraaie details.

Het vierde huis van dit ensemble bevindt zich op de hoek, in de Stargardlaan.

Gemeentelijk Monument.

- Na nummer 47-51 linksaf en dan weer links de Stargardlaan in.

19 . Stargardlaan 15-17

(1906)

Dubbele villa in chaletstijl aan de rechterkant van de weg.

Gebouwd en ontworpen door aannemer C.Doornberg.

Imitatie Fachwerk.

Op de gevel van het linker huis staat de naam Hanne Nute. Het is een Noors gedicht uit een boekje van Fritz Reuter: "Hanne Nute en de kleine poedel, een geschiedenis van vogels en mensen".

20. 'Het Fort van Juch', hoek Stargardlaan/Prins Hendriklaan

(1920)

(Postadres Schwerinlaan 10 – 40)

Dit huizenblok werd genoemd naar G. Juch de eerste opdrachtgever. En 'Fort' verwijst naar de enorme muur omheen staat.

Architect is Ph. Hamers.

Juch was een Amsterdamse beurshandelaar. Hij heeft er nooit gewoond: de financiële crisis brak uit, en hij verloor een deel van zijn vermogen.

De Amsterdamse Bank trok erin en daarna de AMRO-bank.

Sinds 1982 zitten er 19 kleinschalige woningen in.

21. Stargardlaan 1 (1912) 'Villa Sonnehoeck'

(Kruispunt Prins Hendrik- /Wladimir-/Stargard- /Schwerinlaan.)

De naam is inmiddels van de gevel verdwenen

Op K.P.C. De Bazel geïnspireerd ontwerp van architect H. Everts, zoon van J. Everts die hier het stratenplan heeft ontworpen.

Gebouwd naar de Papillon (= vlinder)-plattegrond. Geen kruisvormige plattegrond, maar als vleugels.

In de gevel mooi meandermetselwerk, naar oud Grieks voorbeeld.

'Meander' betekent een lus in de loop van een natuurlijke waterloop (beek, rivier of zeestroming).

Gemeentelijk Monument.

22. Prins Hendriklaan 8

Oprijlaan met twee stenen pilaren met het opschrift "Berbice".

Berbice was een Ned. Kolonie (in 1627 gesticht) aan de noordkust van Zuid-Amerika (nu Guyana) aan de Rio Berbice, met eerst koffie-en tabaksplantages en later suikerplantages.

Een villa (rijksmonument) in Voorschoten heet sinds 1822 Berbice, zo genoemd door de toenmalige eigenaar Staal, die een fortuin verdiend had als advocaat van de eigenaren van de suikerplantages. In 1763 was de eerste slavenopstand in Berbice. In de kolonie woonden toen 346 blanken (m,v en kinderen) en 3833 Afrikaanse slaven!

23. Lantaarnpalen

De twee oude lantaarnpalen aan het begin van de Prins Hendriklaan markeren de "grootse" ingang vanuit het station naar het Prins Hendrikpark.

Op de ene paal staat 'Gemeente' en op de andere 'Bussum'. Op beiden is het wapen van Bussum te zien, met de boekweitkorrels.

- Station Naarden Bussum, eindpunt van deze wandeling.

Historische Kring Bussum, augustus 2018 (Bijgewerkte versie 2023)
Samengesteld ter gelegenheid van de Open Monumentendagen 2018.

Tekst: Guusje Hent en Margreet de Broekert. Met dank ook aan Virginia Pinto Masis en Veronica den Breejen.

Foto's: Margreet de Broekert, Virginia Pinto Masis, archief Historische Kring Bussum

Bijlage: Roosvenster Station Naarden Bussum

De 16 binnenste ramen zijn de wapens van de toenmalige gemeenten aan de spoorlijn Amsterdam-Hilversum-Amersfoort/Utrecht (14) en de 2 provinciewapens. De wapens zijn ontdaan van randversieringen zoals leeuwen en kronen). Aangebracht in 1947 als geschenk aan de NS van de burgers van Bussum en Naarden, als dank voor de elektrificatie van het spoor.

1 Baarn	2 A'dam	3 Muiden	4 's-Graveland
5 Utrecht (stad)	6 Bussum	7 Utrecht (provincie)	8 Hilversum
9 Weesp	10 Noord-Holland	11 Naarden	12 Blaricum
13 Huizen	14 Laren	15 Amersfoort	16 Maartensdijk

1. **Baarn** Het wapen dat gebruikt werd van 5 maart 1867 tot 18 september 1969 (met steigerend paard). Tijdens deze periode is het roosvenster gemaakt. In sept 1969 heeft de gemeente Baarn besloten om het oude wapen van voor 1867 weer te gaan gebruiken (het blauwe wapen met de bisschop).
2. **Amsterdam** (de 3 Andreaskruisen, tekst: Heldhaftig, Vastberaden, Barmhartig)
3. **Muiden** (3 strepen horizontaal, blauw-wit-blauw, de zeemeermin en man zijn er niet)
4. **'s Graveland** (gans, zegel van de schout uit de 17 de eeuw)
5. **Utrecht (stad)** (rood\wit)
6. **Bussum** (5 boekweitkorrels)
7. **Provincie Utrecht** (rood-wit met leeuw, ontdaan van leeuwen en kroon, combinatie van het Sticht Utrecht, graven van Holland en stad Utrecht)
8. **Hilversum** (4 boekweitkorrels)
9. **Weesp** (3 strepen verticaal blauw-wit-blauw, de Vecht?)
10. **Provincie Noord-Holland** (rode en gele leeuw, afgeleid van de graven van Holland en West -Friesland en Friesland)
11. **Naarden** (adelaars)
12. **Blaricum** (blauwe korenbloemen)
13. **Huizen** (meisje met juk)
14. **Laren** (een S, betekenis onbekend)
15. **Amersfoort** (wit kruis op rood, St Joris, kroon en leeuwen ontbreken)
16. **Maartensdijk** (St. Maarten geeft helft van zijn jas weg)